

§ 8 Kommunala frågor Finansutskottets betänkande 2018/19:FiU26

Anf. 49 IDA GABRIELSSON (V): Fru talman! Vi har fått till oss att hemtjänstföretaget Enklare Vardag har lurat skattebetalarna på pengar och utsatt sin personal för slavliknande arbetsvillkor. En anställd kvinna berättar: Jag jobbade från klockan sju på morgonen till halv elva på kvällen, och min lön var bara 11 000 kronor. Jag hade ingen ob, ingen semester, och jag jobbade nätter, kvällar, lördagar och söndagar.

Företaget är verksamt i Stockholmsområdet, och under de senaste åtta åren har vd:n enligt uppgift hämtat ut över 20 miljoner.

När den proposition om vinstbegränsningar som Vänsterpartiet drivit fram röstades ned här i kammaren uppgav Ardalan Shekarabi den 6 juni 2018: Endast det bästa är gott nog åt folket. Vi kommer inte att släppa denna fråga. Det är en jätteviktig fråga både för skolans framtid och för välfärdens framtid i stort.

Därför, fru talman, är det för mig fullständigt obegripligt hur det i finansutskottets betänkande kan stå: "Regeringen kommer inte att driva eller arbeta vidare med förslag om vinstförbud eller andra förslag med syftet att införa vinstbegränsningar för privata aktörer i välfärden." Därmed utgör Vänsterpartiet det enda partiet i riksdagen som vill ha regleringar av vinstuttag. Det finns otaliga exempel på att detta behövs, men de biter inte. Toppolitiker oroar sig för att vanligt folk inte kan ta in fakta, men detta, som vem som helst med lite sunt förnuft kan fatta, vägrar de att ta in. Talet om kvalitetssäkringar blir tomma ord. Där kan vi snacka om fake news. Och det är ingen Facebookgrupp vi pratar om utan Sveriges högsta beslutande församling.

Fru talman! Kvalitet är jättebra. Det vet ju alla. Men samtliga seriösa bedömare, inklusive den stora vinstutredningen, slår fast att det blir ett slag i luften med så kallade kvalitetskrav eftersom det inte finns något objektivt man kan mäta. Det blir ungefär lika seriöst som att be någon mäta en sträcka utan att ge personen en måttstock. Hur många kvalitetspoäng är glädjebetyg satta av vinstdrivande skolor i områden med enbart högutbildade föräldrar värda? Och hur många poäng är det värt att jobba hårt i områden med helt andra förutsättningar? Ska vi ta en förutsättningslös gruppdiskussion om detta? Kom ihåg att det inte finns några rätt och fel, inga mallar eller ramar. Vi återsamlas här i lagom tid för vårpropositionen och beslutar något lagom luddigt om hur trevligt allt ska bli. Oh, my god, som min fyraåriga dotter skulle ha sagt. Och så klagar man på att skolan är flummig.

Det behövs ingen tjugig examen för att fatta att vinster i välfärden kommer att fortsätta så länge vi politiker tillåter det. Skolkoncernen Internationella Engelska Skolan gjorde en vinst på över 40 miljoner mellan oktober och december förra året. Är det ett uttryck för kvalitet eller för girighet? Det är ingen tiotusen kronorsfråga direkt utan rena barnleken att svara på, om ni frågar mig.

Fru talman! Självklart ska all välfärdverksamhet utveckla sin kvalitet, men att mer pengar behövs är ett faktum. Sveriges Kommuner och Landsting menar att det behövs ytterligare 43 miljarder fram till 2022 enbart för att behålla dagens ansträngda situation. Jag är den första att erkänna att vinstbegränsningar i välfärden inte löser allt, men hellre gräddfil åt skolbarnen och vatten och bröd åt direktörerna än som det de facto är i dag: tvärtom. Och den tokiga principen om vinst varje gång tycker jag att vi kan reservera till förmån för sommarmarknadernas lotteristånd.

Fru talman! Ojämligheten inom och mellan kommuner är slående. I Rädda Barnens årliga rapport kan vi se att barnfattigdomen i stadsdelen Rinkeby är nästan 25 procent men bara 3 procent på Kungsholmen. Barnfattigdomen i Söderhamn är 15 procent men under 3 procent i Danderyd.

”Andra tycker att vi är konstiga.” Detta kan man läsa i föreningen Majblommans rapport att barn som växer upp i fattiga familjer upplever att andra tycker om dem. Unga som inte vill flytta från bruksorten får höra att de är losers utan framtid. Hur galet är inte det – att man bara för att man inte drömmer om en högskoleutbildning i en storstad skulle vara dummare än någon annan? Men när inget görs för att fixa jobben är det en tacksam bild att etablera – att det är vårt eget fel, att det är vi som är konstiga. Det är detta vi har i vågskålen. Det är detta vi kan välja att göra något åt, men i stället växer klyftorna. Fast häpnadsväckande nog har vi råd med notan för vinstlöseriet. Men, fru talman, bara för att Sveriges toppolitiker klamrar sig fast vid den bilden är det inte något som vare sig ungdomar i bruksorten eller pensionärer i förorten köper. Vi fattar, utbildningsnivån till trots, att det är våra skattepengar det handlar om. Vi sätter in pengar, de cashar ut. Så kan vi inte ha det.

Fru talman! I dagarna har vi också fått till oss att Moderaterna tycker att staten har använt Stockholm som bankomat och hänvisar till skatteutjämningsystemet. Det är provocerande att de verkar ha glömt att Sveriges alla naturtillgångar inte ligger inom slussarna och vad de enorma statsbidragen till Stockholms rika, såsom avdragen RUT och ROT och nu också värnskattens avskaffande, innebär. Med detta inräknat har staten numera ett autogiro med helt kravlösa bidrag till storstädernas centrum. Hur som helst, om man nu ska prata i termer av bankomater, är det väl välfärden som är en bankomat för giriga riskkapitalister. Men bankomat är en otillräcklig liknelse, för i en sådan finns det åtminstone ett tak för hur mycket man får ta ut.

Fru talman! Egentligen är det enkelt att göra någonting åt det här om man vill. BB i Sollefteå kostar lika mycket under ett år som några dörrar på Nya Karolinska. Kvinnojourer får inte driva skyddat boende, utan i stället är det sådana som Bert Karlsson som gynnas av dagens reglemente. Skandalhistorier och ren kriminalitet uppdagas om och om igen. ”Endast det bästa är gott nog åt folket.” Det här kan inte vara höjden av kvalitet. Vi beklagar att samtliga andra partier låter bli att ta sitt ansvar för detta. Med det yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation. (Applåder)

Anf. 50 JAN ERICSON (M) replik: Fru talman! Ida Gabrielsson är verkligen en renlärig vänsterpartist som hatar allting som är privat. Det förstår jag.

Ändå måste jag säga att jag känner en viss sympati för det som Ida säger. På det här viset kanske vi kan få lite stöd för den motion som Moderaterna har. Vi vill att riksdagen ska vara tydlig mot regeringen. Det handlar om att återkomma med förslag om nationella kvalitetskrav för alla verksamheter inom välfärden, införande av en generell tillståndsplikt för all verksamhet samt skärpning och förstärkning av dagens sanktioner mot dem som inte sköter sig. Vi är väldigt överens om detta, tror jag. Vi ska reagera mot dem som inte sköter sig, det som inte fungerar och det som inte görs på ett bra sätt, oavsett om det är privat eller offentligt. Jag tycker att det borde finnas en möjlighet att hitta en väg framåt. Samtidigt tycker jag att Ida Gabrielssons argumentation blir lite konstig. Vänsterpartiet är alltså det enda parti som står upp för den här frågan. Ändå har Vänsterpartiet släppt fram denna regering, med skrivningarna om att man inte ska röra detta över huvud taget. Då är min uttryckliga fråga till Ida Gabrielsson: Tänker Vänsterpartiet yrka på misstroendeförklaring mot regeringen med anledning av detta också, om man nu inte skulle lägga fram ett förslag om vinstförbud?

Anf. 51 IDA GABRIELSSON (V) replik: Fru talman! Det framstod inte som att Jan Ericson sov under mitt inlägg. Men jag ska upprepa det jag sa. Jag tror helt enkelt att kvalitetskrav inte kommer att vara tillräckligt. Man kan inte mäta saker inom välfärden på det här sättet. Tycker Jan Ericson att det är rimligt att göra 40 miljoner i vinst inom en skolkoncern, samtidigt som vi har elever som går ut utan fullständiga betyg på flera områden runt om i landet?

Förra gången vi debatterade var Jan Ericson väldigt oroad över att värnskatten skulle avskaffas. Nu är Jan Ericson oroad för hur vi ska göra med vinsterna i välfärden. Om Jan Ericson på riktigt är så här orolig kan jag säga att det finns ett stående erbjudande från Vänsterpartiet om att skriva ihop oss i utskottet om sådana här frågor. Då kan vi faktiskt stoppa avskaffandet av värnskatten, eller för den delen se till att vi gör någonting mot vinster i välfärden.

Men Moderaterna är inte intresserade av det. Det enda de var intresserade av, som man får förstå det, var att få statsministerposten. Där tycker vi ändå att den som har den nu passar lite bättre. (Applåder)

Anf. 52 JAN ERICSON (M) replik: Fru talman! Detta är ganska typiskt. I Vänsterpartiets värld är vinster någonting fult. Förluster är tydligen något som är mycket bättre. Jag pratade just om alla de kommuner i Sverige som har stora underskott. De går alltså med förlust. Är det verkligen bättre att vi har en kommunsektor som går med förlust än att vi har skolor som går med vinst? Jag kan inte riktigt förstå det resonemanget från Vänsterpartiets sida.

I min värld är en vinst nödvändig för att kunna utveckla en verksamhet. Ida Gabrielsson hittar säkert exempel där man har tagit ut väldigt stora vinster i privata bolag. Men ofta generaliseras det ganska mycket. Många av de här koncernerna ägnar sig åt en massa olika sorters verksamhet. Det är inte säkert att det bara är en skola som man driver, utan man kanske driver en massa annan verksamhet också. All verksamhet behöver inte heller drivas i Sverige. Att bara höfta till lite grann och säga att man har tagit ut si och så många miljoner ger inte alltid en korrekt bild av hur det ser ut på riktigt. Det är ju faktiskt så att de privata skolorna får lika mycket pengar per elev som de kommunala skolorna. Då är det väldigt märkligt om de lyckas göra en så stor vinst och samtidigt har minst lika bra resultat.

Men återigen: Den viktiga frågan här tycker jag är att se till att vi har kvalitetskrav. Ida Gabrielsson påstår att man inte skulle kunna mäta kvalitet. Men hur skulle man då kunna utveckla en offentlig verksamhet? Det är klart att man kan mäta kvalitet. Det kan man göra i alla verksamheter. Det gäller bara att ha rätt metoder. Det är klart att man kan mäta kvalitet i den kommunala äldreomsorgen eller den kommunala skolan, precis som man kan mäta den i en privat verksamhet. Den som inte uppfyller kvalitetskraven ska inte heller få fortsätta med verksamheten, oavsett om den är privat eller offentlig. Det är inte konstigare än så.

Jag konstaterar att Ida Gabrielsson tycker att det är helt okej att släppa fram en regering som inte vill ha vinstförbud. Ändå står hon i talarstolen och raljerar om att Vänsterpartiet är det enda parti som är för vinstförbud. Det blir väldigt ologiskt.

Anf. 53 IDA GABRIELSSON (V) replik: Fru talman! Jan Ericson sitter i finansutskottet och bör kunna se att Vänsterpartiet inte har 51 procent. Precis som jag sa var vi det enda partiet med den här

uppfattningen. Någonting lär vi göra fram till dess att ni andra fattar galoppen och väljer att stå upp för det.

Jan Ericson säger att det visst går att mäta den här typen av saker på ett vettigt sätt. Jag menar att det är fel. I stället för att blanda bort korten borde Jan Ericson svara på vad som gör att Moderaterna inte upplever att 40 miljoner skulle ha kunnat användas bättre för att höja skolresultaten i Söderhamn eller Rinkeby, där barnfattigdomen är som störst, i stället för att gå till aktieutdelning. Hur kan man säga att det är bättre kvalitet för att någon har lyckats bedriva en skola på säg Östermalm och struntat i att befinna sig i områden där eleverna kanske inte har lika högutbildade föräldrar? Det är det som är skillnaden. Det går inte att mäta på samma sätt som i andra sammanhang.

Jan Ericson har sett våra beräkningar och förslag. Jag tror att han vet vad vi menar med att sätta ett vinsttak och begränsa vinstutdelningen i välfärden. Om man fortsätter att bedriva en högkvalitativ verksamhet och investerar är det helt okej. Stoppas pengarna i egen ficka – eller håller på med ren kriminalitet, som i det exempel jag föredrog – finns det någonting som vi tycker att pengarna hellre kan användas till, och det är välfärden. (Applåder)

Anf. 55 IDA GABRIELSSON (V) replik: Fru talman! Jag ska läsa upp något: Vinstjakten hör inte hemma i svensk välfärd. En majoritet av Sveriges medborgare och också en majoritet av de borgerliga och sverigedemokratiska sympatisörerna vill se ett slut på vinstjakten i välfärden. De förväntar sig att vi folkvalda ska lösa problemet, inte passivt se på medan miljarder plockas ut i välfärden. Vi tänker fortsätta att lyssna på dem och göra det bästa i den här frågan. Endast det bästa är gott nog åt folket.

Fru talman! Man skulle nästan kunna tro att det är sagt av valfri vänsterpartist. Men, nej, det är uttalat av civilminister Ardalan Shekarabi vid olika tillfällen under 2018. Jag måste därför ändå fråga Ingemar Nilsson om hur Socialdemokraterna tänker när de väljer att helt släppa frågan om ett vinsttak i välfärden.

Vänsterpartiet jobbade länge i motvind. Men efter år av påtryckningar från oss, fackförbunden och väljarna valde de att komma till insikt under föregående period när vi fortfarande samarbetade. Bättre sent än aldrig, tänkte vi generöst. Huvudsaken är att vi sätter stopp för vinstslöseriet.

Inte minst mot bakgrund av det som uppdagades i går om slavliknande villkor i hemtjänsten är min fråga: Är det inte så här ni ser det längre?

Anf. 56 INGEMAR NILSSON (S) replik: Fru talman! Tack, Ida Gabrielsson! Jag vill inte påstå att det sista du sa är historieförfalskning. Men det är på gränsen till historieförfalskning om du vill påstå eller insinuera att vi som socialdemokrater samt betydande delar av arbetarrörelsen skulle ha varit ivriga förespråkare för vinster i välfärden historiskt. Det är på gränsen till en grav historieförfalskning.

Det finns en företeelse som har inträffat under den här resan. Jag vill fortfarande påstå att vi till stora delar i grunden har samma uppfattning. Men till skillnad från Ida Gabrielsson ser jag några saker som har inträffat under resan. Den 9 september 2018 hade vi allmänt val i Sverige. Valresultatet gav en majoritet på i runda slängar 60 procent i den här kammaren för en helt annan politik än den vi står för.

Till skillnad från Vänsterpartiet inser vi hur det politiska landskapet ser ut och vissa realiteter. Till skillnad från Vänsterpartiet och Ida Gabrielsson tror vi att vi gör mer nytta och kan bedriva en bättre politisk verksamhet genom att försöka att vara med och ta ansvar och göra det så bra det över huvud taget går än genom att skriva demonstrationsplakat på läktaren. Det är lite grann det som Ida Gabrielsson ägnar sig åt för närvarande.

Vi måste inse att det finns en politisk realitet. Vi är inte några starka förespråkare för vinster i välfärden. Men vi är förespråkare för att vara med och påverka den politiska verkligheten.

Anf. 57 IDA GABRIELSSON (V) replik: Fru talman! Ingemar Nilsson kan gärna förklara för mig hur man upprättar fina överenskommelser och hur man samarbetar med borgerliga partier genom att skriva den här typen av 73-punktsprogram. Det har han säkert som företrädare för ett maktparti mycket bättre koll på.

Fru talman! Ingemar Nilsson behöver inte förklara för mig hur det ser ut i den svenska välfärden och vad som skulle behöva göras. Jag har varit på klassresor där några har lämnats kvar på skolgården för att de inte har råd till annat. Jag har sett hur kompisars arbete inom hemtjänsten blivit så tufft att de inte längre pallar att jobba kvar.

Jag oroar mig för hur det ska bli för mitt barn när hon börjar skolan och hur jag ska kunna ta hand om mina föräldrar när de blir gamla. Därför måste jag Ingemar Nilssons försvarstal till trots återigen fråga om Ingemar Nilsson och Socialdemokraterna inte ser samma sak. För mig är det helt tydligt.

Anf. 58 INGEMAR NILSSON (S) replik: Fru talman! Jag kan konkretisera frågeställningen. Den var väl egentligen en upprepning av den första frågan, antar jag.

Jag och Socialdemokraterna är inga förespråkare för någon oreglerad verksamhet inom den offentliga verksamheten eller inom skattefinansierad verksamhet. Vi bejakar inte extrema vinster i välfärden. Men vi tar hänsyn till en politisk realitet.

Vår ambition och ingång i detta är att göra saker och ting så bra som möjligt. Vi tror mer på att vara med och påverka än att sitta på läktaren, gå i opposition och inte kunna påverka någonting.

Sedan handlar det om att ha ett politiskt ansvar för den situation som råder. Det handlar också om att slåss för bra villkor på arbetsmarknaden och att driva de fackliga kraven för en vettig arbetsmiljö. Det gäller det som Ida Gabrielsson tog upp tidigare om villkoren i hemtjänsten.

Det är naturligtvis ett politiskt ansvar för den som har arbetsgivaransvaret. Men det är också en facklig fråga. Det handlar om att se till att vi har en stark fungerande fackföreningsrörelse där parterna tar ansvar för hur villkoren på svensk arbetsmarknad ser ut.

Det är ingenting som jag tror att vi dikterar i detalj härifrån talarstolarna i riksdagen. Vi ska bibehålla den svenska modellen. Sedan ska vi på det nationella planet och på det lokala, kommunala och landstingskommunala planet ta ansvar för att erbjuda så bra arbetsmiljöer och arbetsvillkor det över huvud taget är möjligt.

Det gör vi inte genom att gå i opposition och säga: Vi protesterar. Det gör vi genom att påverka politiken så långt det över huvud taget är möjligt med hänsyn tagen till det utslag vi har fått i valet den 9 september.